

6.8.2015

LUONTOPOLKUJEN JA RETKEILYREITTIIEN TURVALLISUUS VALVONTAPROJEKTI 2014 POHJOIS-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTON TOIMIALUE YHTEENVETORAPORTTI

Projektin kuvaus ja tavoitteet

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella toteutettiin vuonna 2014 luontopolkujen ja retkeilyreittien turvallisuuteen liittyvä valvontaprojekti yhteistyössä toimialueen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden kanssa. Kyseessä oli Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesin ja Pohjois-Suomen aluehallintoviraston vuoden 2014 tulossopimuksessa sovittu tulostavoite. Projektiin liittyvät tarkastukset tehtiin toukokuusta alkaen syksyyn 2014. Luontopolut ja retkeilyreitit kuuluvat kuluttajaturvallisuuslain (920/2011) soveltamisalalle.

Projektin tavoitteena oli parantaa luontopolkujen ja retkeilyreittien turvallisuuden tasoa sekä lisätä reittien ylläpitäjien tietämystä lainsäädännön velvoitteista. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto ei ollut aikaisemmin toteuttanut vastaaviin palveluihin liittyvää projektia, joten tavoitteena oli myös saada tietoa luontopolkujen ja reittien turvallisuuteen liittyvistä asioista ja niiden tasosta.

Lainsäädäntö ja ohjeistus

Projektiin sovellettiin kuluttajaturvallisuuslakia (920/2011), valtioneuvoston asetusta kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavista tiedoista (613/2004) ja valtioneuvoston asetusta eräitä kuluttajapalveluita koskevasta turvallisuusasiakirjasta (1110/2011).

Luontopolut ja retkeilyreitit voidaan osittain laskea ohjelmapalveluihin, mutta kuluttajaturvallisuuslain 6 §:n mukaista ilmoitusvelvollisuutta ja näin ollen 7 §:n mukaista turvallisuusasiakirjavelvoitetta ei välttämättä ole. Lain 6 §:n 6. kohdan mukaan palvelun tarjoajan on tehtävä kuluttajapalvelun tarjoamisen aloittamisesta kirjallinen ilmoitus kunnan valvontaviranomaiselle seikkailu-, elämys- ja luontopalvelusta sekä niihin rinnastettavasta muusta ohjelmapalvelusta, jollei siihen

sisältyvää riskiä voidaan arvioida vähäiseksi. Ilmoitus- ja turvallisuusasiakirjavelvoite voi siis tulla reiteille kyseeseen, jos palvelu sisältää merkittäviä riskejä.

Kuluttajaturvallisuuslaki edellyttää, että toiminnanharjoittajan on olosuhteiden vaatiman huolellisuuden ja ammattitaidon edellyttämällä tavalla varmistauduttava siitä, ettei kuluttajapalvelusta aiheudu vaaraa kenenkään terveydelle tai omaisuudelle. Toiminnanharjoittajalla on oltava riittävät ja oikeat tiedot kuluttajapalvelusta, ja hänen on arvioitava siihen liittyvät riskit (5 § huolellisuusvelvoite).

Lähtökohtana voidaan pitää, että palvelun tarjoaja tekee palvelusta riskinarvioinnin ja riskien perusteella toiminta joko kuuluu tai ei kuulu ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Riskeihin vaikuttavat muun muassa kohteen sijainti, vaativuus, maasto- ja ympäristöolosuhteet. Turvallisuusasiakirjan laatimista voidaan suositella, vaikkei sitä lain mukaan tarvitsisi tehdä. Kuitenkin ainakin luontopolkujen ja retkeilyreittien kunnossapitoon olisi hyvä laatia suunnitelmat.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto laati yhteistyössä Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän, Oulun seudun ympäristötoimi liikelaitoksen ja Oulunkaaren ympäristöpalveluiden kuluttajaturvallisuusvalvontahenkilöiden kanssa tarkastuslomakkeen tarkastuksia varten. Laadinnassa käytettiin apuna Kuluttajaviraston ohjelmalveluihin liittyvää tarkastuslistaa (14.8.2009) sekä Pohjois-Suomen ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastojen kesäleirien turvallisuutta koskevien projektien (2011 ja 2013) tarkastuslistoja. Apuna käytettiin myös Metsähallituksen materiaalia. Pohjois-Karjalan Ympäristöterveyden valvontayksiköltä saatiin hyödyllistä materiaalia projektin suunnittelua varten. Pohjois-Karjalassa oli muutama vuosi sitten toteutettu retkeilyreitteihin liittyvä valvontaprojekti.

Tarkastuslomakkeeseen laitettiin linkki Suomen ladun Internet-sivuille ulkoilureittien luokitusohjeeseen, josta löytyy myös ohjeita reittikuvaukseen (http://suomenlatu-fi-bin.directo.fi/@Bin/9b29016a7d0eb5ffebfcf4ae3b4e361f/1400141895/application/pdf/111644/ulkoilureittien_luokitusohje.pdf). Lisäksi projektia varten lähetettiin linkki Metsähallituksen ”luontoon.fi”-sivustoon (<http://www.luontoon.fi/sivut/default.aspx>).

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto laati projektikirjeen (19.5.2014), jossa annettiin ohjeistusta tarkastuksiin. Tarkastuslomakkeen lisäksi jokaisesta tarkastuksesta laadittiin erilliset tarkastuskertomukset. Aluehallintovirasto laati myös raportointilomakkeen, jossa kysyttiin muun muassa tehtyjen tarkastusten määriä, käytettyä aikaa ja annettuja toimenpiteitä sekä näkemyksiä projektin toteuttamisesta. Täytetyt lomakkeet pyydettiin toimittamaan aluehallintovirastoon.

Tarkastusten toteutus

Tarkastukset toteutettiin reittiverkoston yleisasioiden ja omavalvonnan läpikäymisellä ylläpitäjän kanssa sekä maastossa tehtävillä reittitarkastuksilla. Ylläpitäjän kanssa käytiin läpi kohteen taustatietoja, kuten reittien kokonaismäärä ja – pituus sekä vesistöjen ylitykset. Lisäksi käytiin läpi omavalvonta (riskien arviointi,

turvallisuusasiakirja, onnettomuusasiat, eksymistilanteet, kunnossapitoasiat, alihankinta ja palautejärjestelmät). Tarkastettavan reitin osalta tarkastettiin markkinointi ja tiedottamisasiat Internetissä ja esitteissä. Maastotarkastuksessa katsottiin muun muassa yleiset tiedot reitistä, reitin lähtöpaikan opastetaulussa olevat tiedot, reitin kunto ja opasteet, reitin levähdys-, tauko- ja yöpymispaikkoihin liittyvät asiat sekä vesistöylitykset (lautat, sillat). Koska reitit voivat ylittää ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden rajat, todettiin, että yhteistyö valvontayksiköiden kesken on hyödyllistä ja tarkastuksista voi sopia ennakkoon.

Vesistöylityksissä ei tarkastettu moottorikäyttöisiä lauttoja tai losseja. Köysilaudat ja kapulalossit kuuluivat tarkastusten piiriin.

Omavalvonnassa lähdettiin siitä, että palvelun tarjoaja on tehnyt kirjallisen riskinarvioinnin, jonka perusteella tulee joko turvallisuusasiakirjavelvoite tai turvallisuusasiakirjaa voi suositella. Turvallisuusasiakirjavelvoite voi koskea riskien perusteella vain osaa saman ylläpitäjän reiteistä. Reittien kunnossapitoa varten suositeltiin suunnitelmien laatimista ja kunnossapidon / huoltojen kirjaamista. Onnettomuuksista, läheltä piti – tilanteista ja muista vaaratilanteista suositeltiin kirjanpitoa, vaikei turvallisuusasiakirjavelvoitetta olisikaan.

Kuluttajapalveluita koskevista kielivaatimuksista ei ole säädetty erikseen. Projektissa ohjeistettiin, että turvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot tulee antaa sellaisilla kielillä, joita osallistujat ymmärtävät. Etenkin jos on tiedossa, että reiteillä käy paljon ulkomaalaisia henkilöitä, voi tietojen antaminen muilla kielillä kuin suomeksi olla tarpeellista.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto antoi tarvittaessa ohjeita kuntien valvontahenkilöille esille tulleista kysymyksistä. Aluehallintoviraston edustaja oli mukana kahdessa tarkastuksessa.

Projektiin osallistuminen ja käytetty työaika

Valvontaprojektiin osallistui kuusi valvontayksikköä toimialueen kahdeksasta yksiköstä (75 %). Projektissa tarkastettiin 22 eri ylläpitäjän reittejä. Tarkastettuja reittejä oli 52 kpl.

Valvontaprojektiin käytettiin työaika yhteensä noin 426 tuntia eli 56,8 henkilötyöpäivää. Käytettyyn työaikaan laskettiin mukaan tarkastuksiin valmistautuminen, tarkastus ja raportointi yms. asiat. Matkoihin käytettiin aikaan noin 65,5 tuntia eli 8,7 henkilötyöpäivää.

Valvontaprojektin tulokset

Tuloksia tarkasteltaessa on otettu huomioon se, etteivät kaikki tarkastettavat asiat soveltuneet jokaiseen tarkastettuun kohteeseen tai asiaa ei jostain syystä ollut tarkastettu. Tuloksissa ei laskettu mukaan tällaisia vastauksia, vaan ainoastaan ne kohteet, joiden osalta oli vastattu ”kyllä” tai ”ei”.

Projektissa tarkastettiin 22 ylläpitäjän reittejä. Tämän lisäksi yhtä ylläpitäjää ei tiedetty ja yksi ylläpitäjä oli lopettanut reitin ylläpidon. Eri valvontayksiköiden tarkastuksissa Metsähallitus toimi useilla reiteillä ylläpitäjänä. Tuloksissa sen toiminta on laskettu yhden kerran, vaikka toimintaa onkin eri valvontayksiköiden alueella. Osalla reiteistä on yhteistyötä Metsähallituksen ja muiden tahojen, kuten kuntien kanssa. Esimerkiksi rakenteiden ja reittien kunnossapidosta on voitu sopia eri osapuolten kesken. Tuloksissa on myös huomioitava, että osa saman ylläpitäjän reiteistä voi olla tarkastettavien asioiden osalta kunnossa ja osa ei. Tuloksissa osittain – vastaukset on laskettu mukaan myös puutteellisina asioina ylläpitäjän osalta. Tarkastettuja reittejä oli 52 kpl.

Eri ylläpitäjillä reittien kokonaismäärässä ja – pituuksissa oli vaihtelua. Reittejä saattoi olla vain yksi tai kymmeniä. Reittien pituus vaihteli 1 kilometristä 155 kilometriin. Maastotarkastuksiin kuuluvilla reiteillä ilmoitettiin vesistöjen ylityksissä olevien siltojen määräksi 44 kpl, joita kaikkia ei tarkastettu. Köysilautoja tarkastettiin kaksi. Tarkastetuista reiteistä 26 oli vaatimustasoltaan helppoja, 9 keskivaativia ja 2 vaativia. Kymmenen reitin osalta vaatimustasoa ei ollut ilmoitettu tai sitä ei ollut määritetty. Lisäksi viiden reitin osalta ei vastattu kysymykseen. Luokituksen avulla retkeilijä voi vertailla eri reittejä ja valita itselleen sopivimman. Osaa reiteistä käytetään myös hiihto- tai moottorikelkkailupaikkoina talvisin taikka esimerkiksi maastopyöräilyssä.

Omavalvonta

Luontopoluille ja retkeilyreiteille ei ole välttämättä lakisääteistä turvallisuusasiakirjavelvoitetta, ellei kohdetta katsota riskien perusteella paikaksi, jota koskee kuluttajaturvallisuuslain ilmoitus- ja turvallisuusasiakirjavelvollisuus. Kahden ylläpitäjän kohteessa turvallisuusasiakirja oli laadittu ja lisäksi muutamia suunnitelmia turvallisuuden kannalta oli olemassa. Joidenkin reitin osalta suositeltiin vahvasti turvallisuusasiakirjan laatimista reitin vaativuuden vuoksi. Vaativuuteen voivat vaikuttaa esimerkiksi reitin vaikea maasto, jyrkänteet ja vesistöjen ylitykset.

Luontopolkujen ja retkeilyreittien osalta olisi tärkeää tehdä kirjallinen riskien arviointi, jossa tunnistetaan mahdolliset vaarat, suunnitellaan toimenpiteet vaarojen poistamiseksi tai tapaturmien ja onnettomuuksien ennaltaehkäisemiseksi. Ylläpitäjistä 29 % oli tehnyt riskinarviointia ja 71 %:lta se puuttui kokonaan tai osittain. Ylläpitäjiltä kysyttiin myös näkemyksiä palveluun liittyvistä merkittävimmistä riskeistä. Eniten esille tuli reitillä liukastuminen ja kaatuminen. Lisäksi huonokuntoiset rakenteet esimerkiksi pitkospuiden osalta voivat aiheuttaa onnettomuuksia. Eksyminen reitiltä nähtiin myös merkittävänä riskinä. Tähän vaikuttaa muun muassa

opasteiden riittävyys, selkeys ja oikeellisuus. Reiteillä voi olla myös paikkoja, joissa on putoamisvaara. Ylläpitäjät toivat esille muun muassa tulentekoon liittyvät riskit, kaatuneiden puiden aiheuttamat riskit ja ilkeiden riskien. Onnettomuuksia ja läheltä piti – tilanteita oli sattunut vähän. Lähinnä muutamia kaatumisia, joista oli jossain tapauksessa seurannut henkilön loukkaantuminen. Kuluttajaturvallisuuslain 8 §:n mukaan vaarallisesta kuluttajapalvelusta tulee ilmoittaa valvontaviranomaiselle. Suurin osa ylläpitäjistä oli tietoinen kyseisestä velvollisuudesta tai siitä kerrottiin heille tarkastuksen yhteydessä. Tällaisiin ilmoituksiin ei ollut ensisijaisesti ollut tarvetta.

Onnettomuuskirjanpito ja onnettomuuksien syiden selvittäminen ja analysointi on tarpeellista. Noin 75 %:a ylläpitäjistä ei kirjannut onnettomuuksia tai läheltä piti – tapauksia ylös lainkaan tai ainoastaan osittain. Lisäksi noin 40 % ei analysoinut tapahtuneita onnettomuuksia tai muita tapaturmia riittävästi tai ei ollut varautunut mahdollisiin selvityksiin. Turvallisuutta oli kehitetty muun muassa kunnossapitämällä reitistöjä, lisäämällä opasteita reitin lähtöpaikalle tai varrelle sekä laittamalla informaatiota Internet-sivuille. Yhteisissä palavereissa oli keskusteltu saaduista palautteista alueiden hoidosta vastaavien kanssa ja sovittu jatkotoimenpiteistä.

Eksymistilanteita ei ollut otettu huomioon kaikkien ylläpitäjien toimesta. Osa ylläpitäjistä oli huomionnut mahdolliset eksymistilanteet muun muassa reittimerkinnöillä, maastokartoilla, reittien ja taukopaikkojen suunnittelulla. Osalla reiteistä eksymismahdollisuus oli vähäinen.

Kunnossapitosuunnitelma sekä huolto-, korjaus- ja tarkastustoimenpiteiden kirjaus puuttui 68 %:lla ylläpitäjistä kokonaan tai osittain. Kunnossapidon alihankinta oli yleensä järjestetty asianmukaisesti turvallisuusasiat huomioiden.

Omavalvonnassa oli otettu osittain huomioon vesistöjen ylitykset ja mahdollinen talvikunnossapito.

Luontopolkujen ja retkeilyreittien käyttäjille oli olemassa erilaisia palautejärjestelmiä. Näistä tuotiin esille mm. Internet-kyselyt, puhelin ja sähköposti, henkilökohtainen tapaaminen, vieraskirjat, asiakaskyselyt, palautepostilaatikko, kävijätutkimukset ja sosiaalinen media.

Markkinointi ja tiedottaminen

Tarkastettavien reittien osalta selvitettiin Internet – sivuilla annettavaa tietoa. Valtioneuvoston asetus kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavista tiedoista oli osittain tiedossa suuremmalla osalla ylläpitäjiä. Tarkastetuista reiteistä 88 %:lla oli esitetty Internet – sivuilla kirjallista tietoa. Internet – sivuja päivitti 84 % ylläpitäjistä. Internet – sivuilta löytyi reiteistä yleensä reittikartta (81 %). Karttaan oli merkitty mm. tulentekopaikat, laavut, kodat, wc:t, tuvat, reittiprofiili, pysäköinti, lintutornit, opastus yms. Yöpymispaikoista ja tauko/tulentekopaikoista oli esitetty reittikarttaan merkitsemisen lisäksi tietoa mm. sijainnista, varustuksesta ja nähtävyyksistä. Internet-sivuilla löytyi yleisesti reitin pituus (74 %), reitin soveltuvuus esim. erityisryhmille tai polkupyöräilyyn (61 %), reitin vaikeusaste, kuten vesistöjen ylitykset, reitin vetisyys, jyrkkä maasto (59 %) ja tieto, että reitti on suljettu esim. tulvien vuoksi (55 %). Mainintaa puhelimen mahdollisista katvealuista ja ohje sim-kortittoman puhelimen käytöstä oli esillä harvoin (13 % ilmoittanut) ja reitin

kunnossapidosta päävastuussa oleva henkilö yhteystietoineen oli ilmoitettu 39 %:ssa kohteista.

Reittien lähtöpaikka

Reittien lähtöpaikoissa oli opastetaulu 61 %:ssa tarkastetuista kohteista. Reittikuvaus tulisi olla esillä opastetaulussa soveltuvin osin. Opastetaulusta löytyi reitin nimi 76 %: ssa. Reitin pituus ja reittikartan merkintä ”olet tässä” oli merkitty noin puolella kohteista. Reitin ylläpitäjä tai kunnossapidosta vastaava taho oli esillä 35 %:lla reiteistä, yhteystiedot ainoastaan 18 %:lla. Eniten oli puutteita reitin vaikeusasteen ilmoittamisesta (puuttui 88 %:lla reiteistä), hätätilanneohjeesta (88 %) ja lähtöpaikan osoitetietojen tai koordinaattien ilmoittamisesta (82 %).

Reittien kunto ja opasteet

Reitit olivat yleisesti hyvässä kunnossa (84 %). Pitkospuiden kunnossa (riittävässä leveydessä, tukevuudessa ja eheydessä) oli puutteita 37 %:lla reiteistä. Portaiden kunnossa oli puutteita 23 %:ssa reiteistä. Puolella reiteistä oli tarvittavat ja riittävät opasteet mm. pitkällä reittiosuuksilla ja reittien risteyskohdissa (reittiviitoitus, väliopasteet, km – merkinnät ja suosituksena kartta).

Reittien levähdys-, tauko- ja yöpymispaikat

Reittien levähdys-, tauko- ja yöpymispaikkojen rakenteet olivat yleensä hyvässä kunnossa ja siistejä (83 %). Erilaisissa annettavissa ohjeissa ja tiedoissa esiintyi puutteita. Hätätilanneohjeet puuttuivat 91 %:lla kohteista, koordinaatistiedot ja tarvittaessa ajo-ohjeet (88 %), ylläpitäjän nimi ja yhteystiedot (76 %) sekä reittikartta ja merkintä ”olet tässä” (73 %).

Vesistöylitykset, lautat

Köysilauttoja tarkastettiin vain kahden reitin osalta. Molemmissa kohteissa oli puutteita lautan käyttöohjeiden ilmoittamisessa ja rantautumispaikoilta puuttuivat koordinaatistiedot. Toisessa kohteessa oli puutteita hätätilanneohjeiden puuttumisessa rannoilta ja ylläpitäjän tai kunnossapidosta vastaavan henkilön yhteystietojen ilmoittamisessa. Lisäksi todettiin, ettei toiselle lautalle siirtyminen ollut turvallista maaston jyrkkyyden ja rannan liukkauden vuoksi.

Vesistöylitykset, sillat

Kaikilta kohteilta puuttuivat siltojen läheisyydestä ylläpitäjän tai kunnossapidosta vastaavan henkilön yhteystiedot. Siltojen tukevuudessa, kaiteissa ja kunnossa oli huomautettavaa 17 %:ssa kohteista. Kahdella riippusillalla oli puutteita ohjeistuksessa.

Toimenpiteet

Kirjallisia kehotuksia annettiin yhtä lukuun ottamatta kaikkien reittien osalta. Määräaikoja kehotusten korjaamiseen annettiin 34 reitillä (65 %). Reittien ylläpitäjille annettiin myös suullista neuvontaa ja ohjausta. Yksi luontopolku poistettiin käytöstä ylläpitäjän toimesta, koska reittimerkinnot olivat niin puutteellisia, että reittiä oli mahdoton seurata.

Kirjallisia kehotuksia annettiin eniten seuraavista asioista:

- Omavalvontaan liittyen ylläpitäjille annettiin kehotuksia kunnossapitosuunnitelman laatimiseen ja tarkastusten/huoltojen/kunnossapitojen kirjaamiseen, onnettomuus- ja läheltä piti – tilanteiden kirjanpidon laatimiseen ja onnettomuuksien ennaltaehkäisyn kehittämiseen sekä kirjallisen riskinarvioinnin tekemiseen.
- Lähtöpaikan opastetaulussa ei ollut riittäviä ohjeita ja tietoja, kuten reitin nimeä ja lähtöpaikan osoitetta tai koordinaatteja, reitin ylläpitäjän tietoja, merkintää reitin pituudesta ja vaikeusasteesta, hätätilanneohjeita ja reittikarttamerkintää ”olet tässä”. Osalla reittejä opastetaulu puuttui kokonaan.
- Reitin varrella olevat opasteet ja reittiviitoitukset olivat puutteellisia. Risteyskohdissa on tähän etenkin kiinnitettävä huomiota.
- Tauko/levähdys/yöpymispaikoilta puuttui tarvittavia tietoja (kuten hätätilanneohjeet, koordinaatit, ylläpitäjän yhteystiedot, reittikartta)
- Huonokuntoisista rakenteista annettiin korjauskehotuksia. Kuten pitkospuiden, siltojen, kaiteiden, portaiden ja pöytä/penkkikalusteiden kunnosta.
- Internet-sivujen ajan tasalla pitämisestä ja tarvittavien tietojen antamisesta kehoitettiin
- Turvallisuusasiakirjan laatimiseen annettiin vahvoja suosituksia muutamilla vaativilla reiteillä
- Muistutettiin, että terveystarkastajalle tulee ilmoittaa onnettomuuksista ja läheltä piti – tilanteista kuluttajaturvallisuuslain mukaisesti, ja että ylläpitäjä on tietoinen ilmoitusvelvollisuudesta
- Reittien kunnostusta tulee tehdä kaatuneiden puiden, kasvillisuuden, maakuoppien yms. osalta
- Vesistöjen ylityksissä tulee antaa käyttäjille riittävät tiedot, kuten lauttojen käyttöohjeet, rannoilla avunhälytysohjeet, koordinaatit ja ylläpitäjän tiedot
- Riippusillan kunnossapito ja ohjeistus
- Lisäksi annettiin korjauskehotuksia mm. seuraavissa asioissa: pelastusliivit tuvalle, laiturille sukeltamiskieltomerkki tai kuvaus rannasta, ylläpitäjän selvitys suojelualueella sallittavissa toimenpiteistä, vastuutahot selvitettävä.

Tulosten yhteenveto ja arviointia valvontaprojektista

Luontopolkujen ja retkeilyreittien turvallisuuteen liittyvä valvontaprojekti toteutettiin Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toimialueella ensimmäisen kerran. Tavoitteena oli saada tietoa luontopolkujen ja retkeilyreittien turvallisuuden tasosta ja kehittää sitä sekä lisätä samalla reittien ylläpitäjien tietoa kuluttajaturvallisuuslainsäädännön velvoitteista. Vaikkei luontopolkujen ja retkeilyreittien valvonta kuluttajapalveluna yleensä kuulu kuntien valvontaviranomaisten säännölliseen valvontaan riskiperusteisuuden mukaan, voidaan todeta, että valvontaprojektiin lähdettiin aktiivisesti mukaan. Valvontaprojektin suunnitteluun osallistui aluehallintoviraston edustajan lisäksi tarkastajia kolmesta kunnallisesta valvontayksiköstä.

Valvontaprojektissa käytiin turvallisuuteen liittyviä asioita läpi 22 ylläpitäjän kanssa ja tarkastettiin 52 luontopolkua tai retkeilyreittiä. Kirjallisia korjauskehotuksia annettiin koskien 51 reittiä. Omavalvonnan suhteen eniten annettiin kehotuksia kunnossapitosuunnitelman laatimiseen. Kirjallisesta riskinarvioinnista, onnettomuuskirjanpidosta ja kunnossapidon / huoltojen kirjanpidosta annettiin myös kehotuksia. On huomioitavaa, että reiteillä tehdään kunnossapitoa ja huoltoja, vaikkei suunnitelmia ja kirjanpitoa ollut laadittukaan.

Reiteillä lähtöpaikkojen opastetauluissa oli usein perustietoja esillä, mutta puutteitakin esiintyi. Reiteistä esitettävät asiat riippuvat siitä, millainen reitti on kyseessä. Reitin vaikeusaste, hätätilanneohje, reitin ylläpitäjän yhteystiedot, lähtöpaikan osoite tai koordinaatit, reittikartan merkintä ”olet tässä” taikka reitin pituus puuttuivat usealta luontopolulta tai retkeilyreitiltä.

Reitillä olevissa opasteissa esiintyi myös puutteita. Esimerkiksi reittiviitoituksissa, väliopasteissa ja kilometri-merkinnöissä oli huomautettavaa. Nämä opasteet ovat tarpeellisia esimerkiksi pitkillä reittiosuuksilla ja reittien risteyskohdissa.

Levähdys-, tauko- ja yöpymispaikoilla oli puutteita hätätilanneohjeissa, koordinaatistotiedoissa ja mahdollisissa ajo-ohjeissa, ylläpitäjän tiedoissa ja reittikartassa ja ”olet tässä”-merkinnässä.

Pitkospuiden ja muiden rakenteiden kunnossa (sillat, kaiteet, portaat) esiintyi myös jonkin verran puutteita.

Yleensä reiteistä löytyi tietoa Internet-sivuilta. Eniten puutteita tiedoissa oli, ettei reitin vastuuhenkilöä ja hänen yhteystietoja ollut ilmoitettu sekä matkapuhelimen mahdollisista katvealueista ei ollut tietoa. Myös mm. reittien vaikeusasteiden ilmoittamisessa oli huomautettavaa. Kun reiteistä annetaan kattavat perustiedot, retkeilijän on helpompi varustautua oikein ja kulkeminen on turvallisempaa.

Tarkastetuissa kohteissa oli vain kahdessa lauttaylityksiä. Myös niistä löytyi huomautettavaa etenkin lautan käyttöohjeissa ja rantautumispaikkojen koordinaatistotietojen ja hätätilanneohjeiden puuttumisesta.

Reitit olivat yleisesti kunnossa sekä taukopaikkojen rakenteet suhteellisen hyvässä kunnossa ja siistejä.

Luontopolkujen ja retkeilyreittien turvallisuus – projektilla vietiin palvelun ylläpitäjille tietoa kuluttajaturvallisuuteen liittyvästä lainsäädännöstä. Projekti toteutettiin kesällä ja syksyllä 2014, joten kohteissa esiintyviä puutteita on mahdollisesti korjattu tarkastusten jälkeen. Päävastuu luontopolkujen ja retkeilyreittien turvallisuudesta on palvelun tarjoajalla, ylläpitäjällä. Turvallisuusasiakirjan tai turvallisuussuunnitelman laatimista voidaan suositella etenkin sellaisille reiteille, jotka ovat vaativia maasto-olosuhteet huomioiden. Reittien riskien arviointi on lähtökohta turvallisuuden parantamiseen.

Projektissa tiedusteltiin myös valvontahenkilöiden näkemyksiä valvontaprojektista. Vastauksissa todettiin muun muassa, että kuluttajaturvallisuuslaki on hyvin tuntematon monille luontopolkujen ja retkeilyreittien ylläpitäjille. Riskinarviointi on myös useille vierasta. Riskinarvioinnista ja sen merkityksestä tarvittaisiin riittävää ohjeistusta eri palvelujen tarjoajille. Reitteihin liittyvien hankkeiden osalta todettiin, että hankkeita suunniteltaessa kuluttajaturvallisuuslaista ei ole saatu tietoa, vaikka monista muista lakiperusteista on ollut tietoa suunnitelmia tehtäessä ja rahoitusta haettaessa. Hankkeina toteutetuissa kohteissa saattaa olla ongelmana myös se, että kohteiden ylläpito voi jäädä unohduksiin tai kasautua yhdelle aktiiviselle henkilölle.

Projekti todettiin toisaalta työlääksi, joka vei paljon aikaa. Kaikkiin omavalvontakysymyksiin ei saatu osalta ylläpitäjistä vastauksia. Projektiin liittyvä tarkastuslista oli osittain liian yksityiskohtainen. Tarkastuslistaa onkin syytä muokata kysymysten osalta sen toimivuuden parantamiseksi. Osa vastaajista oli vastannut omavalvonnan kysymyksiin useissa lomakkeissa saman ylläpitäjän osalta, vaikka ohjeistuksessa todettiin, että tällöin tarvitsee vastata näihin kysymyksiin vain kerran.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston laatima yhteenvetoraportti toimitetaan Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesiin sekä kuntien ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköihin Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toimialueella. Raportti tulee esille myös Tukesin ekstranet-sivuille sekä aluehallintoviraston Internet-sivuille. Projektin tuloksista laaditaan tiedote.